

ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА В УКРАЇНІ

О. О. Мармута

(курсант III курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

Науковий керівник: старший викладач кафедри українознавства та іноземних мов Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Декусар Ганна Геннадіївна

Розвиток мовознавчих дисциплін, антропологічний поворот у гуманітарній галузі знання призводить до утворення нових наукових напрямів. Саме такою є й юридична лінгвістика. Потреба застосовувати методологічний інструментарій різних дисциплін, юриспруденції та мовознавства, продиктовані потребою здійснювати комплексне дослідження закону, влади в їх взаємозв'язку з мовою, культурою, соціумом. Актуальним є аналіз напрямків та перспектив розвитку юридичної лінгвістики.

Юрислінгвістика розглядається не тільки як галузь мовознавства або юриспруденції, а й окрема наука, що виконує власні завдання, має арсенал понять, методів, прийомів аналізу, розробляє термінологічний апарат.

В Україні перші дослідження проводилися в напрямку дослідження правових проблем мови та мовних проблем права (В. М. Демченко, І. Б. Іванова С. П. Кравченко, В. О. Навроцький, Ю. Ф. Прадід, Я. Радецька, З. О. Тростюк, Л. М. Пелепейченко, В. В. Посмітна). Сьогодні проблематика праць з юридичної лінгвістики розширилася: досліджуються природа, функції та специфіка мови права, жанрово-стилістичні різновиди мови законотворчості та судочинства. У центрі уваги й історія мови юриспруденції, а саме: термінологія, лексикографія, текстологія та стилістика.

Набуває розвитку порівняльне юридичне мовознавство, судова лінгвістика. До настанов цієї мовознавчої галузі зараховують розробку правил вживання мовних ресурсів в юриспруденції та законотворчості, оптимізацію використання мовних одиниць відповідно до ситуації, професійно-комунікативних потреб. Це все створює сучасним юристам комфортні умови праці, робить діяльність правників більш ефективною та менш затратною. Юрислінгвістика сконцентрована на дослідженні проблем лінгвоправового простору: лінгвістична експертиза юридичних документів, рекомендації з розробки текстів законів та інших нормативно-правових актів, проведення досліджень у сфері юридичного перекладу, криміналістичні дослідження для визначення мовної стратегії й тактики.

Однією з проблем юрислінгвістики є питання інтерпретації текстів законів. Проблему розрізнення юридичної та законодавчої техніки розглядають О. С. Александров, Н. Д. Голев, В. М. Баранов. Зацікавлюють дослідників питання взаємодії риторики та права. Юридична техніка ґрунтується на мистецтві читання та тлумачення текстів закону. Законодавча техніка виявляється в манері написання законів. Сьогодні юрислінгвістика сконцентрована на проблемі лінгвістичної експертизи, особливо щодо використання комунікативних та функціональних підходів у здійсненні юридичної експертизи. Наприклад, аналіз провокаційних листівок, що є доказами у справі про розпалювання міжнаціональної ворожнечі, допомагає виділити комунікативну мету та комунікативну перспективу. Такий аналіз допомагає виокремити провокаційну комунікативну стратегію, усе інше виявляється фальшивим. Такий комунікативний підхід є важливим для криміналістики, де текст є не тільки об'єктивною лінгвістичною даністю, але й має комунікативні характеристики «автор»–«аудиторія», «автор»–«читач», комунікативна стратегія і тактики, мета та перспектива тексту, особливості мовленнєвої ситуації.

Юридична лінгвістика знаходиться на межі двох наук – лінгвістики та юриспруденції. Поява низки наукових питань, що співвіднесені з різними галузями знання, породжують утворення комплексних наукових дисциплін, серед яких і є юрислінгвістика. Ця наукова дисципліна формується й розвивається з урахуванням досягнень лінгвістики та юриспруденції, підтвердивши положення про зв'язок мови і суспільства. Сьогодні юрислінгвістика ще не отримала статусу окремої науки й поки сприймається лінгвістами як дослідження на стику мови та права [1].

Хочеться зазначити, що юрислінгвістики відносно молодий розділ лінгвістичної науки, який зараз переживає період активного розвитку, але останнім часом більшість досліджень мови права поступово змінили акценти – на перший план вже виходять не просто формальні дослідження спеціальної мови з точки зору його термінологічного складу або синтаксичної структури, а мовні дослідження змінюються міждисциплінарними дослідженнями. Мова права досліджується як соціальний феномен, не випадково в цьому зв'язку з'являються соціолінгвістичні дослідження проблем розуміння юридичної мови не фахівцями. Проблеми, якими займається юрислінгвістики, багатогранні і непрості. Одні з них вимагають одночасно юридичної та лінгвістичної компетенції, для вирішення інших необхідні глибоке теоретичне осмислення і практична розробка. Тим не менш, можна зробити

висновок, що стан юридичної лінгвістики як науки знаходиться на стадії активних наукових досліджень мови права у всьому світі [2].

Література

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sociolinguistics.lnu.edu.ua/ua/issues/05/03.pdf>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Є. І. Матвієнко

(курсант II курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

Науковий керівник: старший викладач кафедри українознавства та іноземних мов Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Нагорна Юлія Анатоліївна

На сьогодні юридичну термінологію називають найдавнішим пластом термінологічної лексики української мови, яка своїми коренями сягає глибокої дописемної старовини, коли право існувало у своїй первинній формі – формі звичаїв і традицій. Норми звичаєвого («неписаного») права зафіксовані у перших юридичних писемних пам'ятках періоду Київської Русі: договорах руських з греками 907, 911 і 944 рр., Правді Руській та інших документах князівського законодавства, що дають нам, як зазначав І. Франко в «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.», найстаріші зразки актового язика і юридичної термінології дохристиянської Русі X століття. Ця тема є актуальною, тому що юридична термінологія є однією з найбільш значущих галузевих терміносистем. Проблеми вдосконалення термінології притаманні в тій чи іншій мірі будь-якій галузі науки і практики. Такі процеси характерні і для юридичної сфери життєдіяльності суспільства, оскільки глибокі соціальні зміни, що відбуваються в Україні в останні роки, зумовили стрімкі темпи правотворчої діяльності.

Виявлення та дослідження проблем використання юридичної термінології у законодавстві України є досить актуальним і потребує ретельного дослідження. Отже, юридична термінологія, яка функціонує саме у сучасній українській літературній мові, має такі особливості:

1. Переважна більшість юридичних термінів – запозичені слова, тобто інтернаціоналізми, що вживаються в багатьох мовах світу і мають одне джерело походження. Наприклад, з латинської мови, яка з давніх часів почала проникати в нашу мову, взяті такі терміни, як *алібі*, *архів*, *агент*, *адвокат*, *референдум*, *акцепт*, *юриспруденція*; з грецької мови –